

Janusz Ławrynowicz

Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w zakresie ustawowych ubezpieczeń komunikacyjnych za lata 1978-1987 : według stanu prawnego na dzień 1.IX.1987 r. : (zagadnienia wybrane)

Palestra 32/3(363), 30-53

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JANUSZ ŁAWRYNOWICZ

**PRZEGLĄD ORZECZNICTWA SĄDU NAJWYŻSZEGO
W ZAKRESIE USTAWOWYCH UBEZPIECZEŃ KOMUNIKACYJNYCH
za lata 1978—1987**

według stanu prawnego na dzień 1.IX. 1987 r.
(Zagadnienia wybrane)

Wstęp

Ustawa z dnia 20 września 1984 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Dz. U. Nr 45, poz. 242) weszła w życie z dniem 1 stycznia 1985 r., uchylając jednocześnie dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 2 grudnia 1958 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych (Dz. U. Nr 72, poz. 357 z późn. zm.). Zgodnie z ustawą z 1984 r. (jak i z ustawą z 1958 r.) w Polsce nadal obowiązuje szereg ubezpieczeń ustawowych (zwanych dotychczas obowiązkowymi), a m.in. ustawowe ubezpieczenie: a) odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (art. 6 pkt 6), b) następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych u osób fizycznych w związku z ruchem pojazdów mechanicznych (art. 6 pkt 7) oraz c) pojazdów mechanicznych od uszkodzeń, zniszczenia i utraty tzw. autocasco, jeżeli pojazd nie zostanie wyłączony z tego ubezpieczenia w trybie określonym przez ustawę (art. 6 pkt 8).

Zgodnie z art. 7 ustawy z 1984 r. wydane zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1985 r. w sprawie ubezpieczeń ustawowych komunikacyjnych (Dz. U. Nr 6, poz. 20), które weszło w życie z dniem 1 marca 1985 r. W okresie poprzedzającym wejście w życie powyższego rozporządzenia obowiązywały w tym zakresie kolejne rozporządzenia Rady Ministrów z 1974 r. do dnia 31 grudnia 1981 r., a od 1 stycznia 1982 r. — rozporządzenie z 30 listopada 1981 r. (Dz. U. Nr 30, poz. 166), które z dniem 1 marca 1985 r. utraciło moc.

Przeгляд orzecznictwa Sądu Najwyższego przedstawiony w wyborze w niniejszym opracowaniu zawiera orzecznictwo publikowane i nie publikowane w latach 1978/1987, według stanu prawnego na dzień 1.IX.1987 r. Orzecznictwo to zapadło przeważnie pod rządem przepisów obowiązujących od dnia 1 marca 1985 r. Należy jednak zauważyć, że podstawowe zasady ustawowych ubezpieczeń komunikacyjnych pozostają nadal takie

same jak poprzednio, toteż wykładnia zawarta w publikowanych orzeczeniach w niniejszej pracy zachowała aktualność również pod rządem rozporządzenia z 1985 r. Przy orzeczeniach powołujących się na przepisy obowiązujące do dnia 1 marca 1985 r. wskazuje się odpowiadające tym przepisom paragrafy rozporządzenia z 1985 r. Opracowanie zawiera także krótki komentarz uzupełniający cytowane orzeczenia.

Należy zauważyć, że wspomniana ustawa ubezpieczeniowa z 1958 r. zawierała niezbyt jasne, a nawet wręcz kontrowersyjne przepisy regulujące sprawę dochodzenia i przedawnienia roszczeń z ubezpieczeń majątkowych i osobowych (art. 11 i art. 12). Mankamenty te usunęła ustawa ubezpieczeniowa z 1984 r., która znowelizowała art. 819 k.c. (art. 71 ustawy), wyraźnie w nim określając terminy przedawnienia roszczeń z omawianych ubezpieczeń oraz tryb dochodzenia tych roszczeń (art. 53—55 ustawy). Te ostatnio wspomniane przepisy dotyczą dochodzenia: roszczeń z ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków powstałych w związku z ruchem pojazdów mechanicznych (ale tylko wtedy, gdy uszkodzowanemu w takim wypadku nie przysługuje roszczenie z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego) oraz roszczeń z ubezpieczenia autocasco. Tryb bowiem dochodzenia roszczeń z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej został uregulowany w § 12 rozporządzenia z 1985 r.

Z uregulowań zawartych w znowelizowanym art. 819 k.c. wynika, że:

- 1) roszczenia z umowy ubezpieczenia osób fizycznych i jednostek gospodarki nie uspołecznionej przedawniają się z upływem lat trzech (art. 819 § 1 k.c.);
- 2) bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia zdarzenia objętego ubezpieczeniem (art. 819 § 2 k.c.);
- 3) roszczenia osób fizycznych i jednostek gospodarki nie uspołecznionej z tytułu szkód wyrządzonych czynem niedozwolonym przez osoby objęte ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej przedawniają się według przepisów dotyczących przedawnienia tych roszczeń (tj. w terminach przewidzianych w art. 442 k.c.). Roszczenia zaś jednostek gospodarki uspołecznionej z powyższego tytułu przedawniają się w terminie przewidzianym w przepisach ogólnych, tj. w jednorocznym terminie z art. 118 k.c. (art. 819 § 3 k.c.);
- 4) bieg przedawnienia roszczeń ubezpieczających osób fizycznych, jednostek gospodarki nie uspołecznionej oraz jednostek gospodarki uspołecznionej przerywa się przez zgłoszenie do zakładu ubezpieczeń roszczenia o odszkodowanie lub świadczenie objęte ubezpieczeniem. Bieg tego ubezpieczenia rozpoczyna się na nowo od dnia, w którym ubezpieczający otrzy-

mał na piśmie zawiadomienie zakładu ubezpieczeń o sposobie załatwienia zgłoszonego roszczenia (art. 819 § 4 k.c.).

Artykuł 819 k.c. mieści się wprawdzie w tytule XXVII regulującym zasady ubezpieczeń umownych, jednakże — zgodnie z art. 10 ustawy ubezpieczeniowej z 1984 r. — w sprawach nie uregulowanych tą ustawą stosuje się do ubezpieczeń ustawowych odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego. Ustawa nie reguluje sprawy przedawnienia roszczeń z ustawowych ubezpieczeń, wobec czego w tym zakresie obowiązują cyt. wyżej przepisy kodeksu cywilnego.

I jeszcze jedna uwaga. Używane w tekście skróty: „rozporządzenie z 1974 r.” lub „z 1981 r.” albo „z 1985 r.” oznaczają rozporządzenia z tych lat, regulujące ustawowe (dawniej obowiązkowe) ubezpieczenie komunikacyjne.

Orzecznictwo i komentarz opracowano w układzie rzeczowym przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1985 r. w sprawie ubezpieczeń ustawowych komunikacyjnych (Dz. U. Nr 6, poz. 20). Treść przepisu lub jego części została wydrukowana grubą czcionką garmondową, teza orzeczenia — garmondem, tekst komentarza — *petitem*, a wzmianka o źródle — kursywą (*petitem*).

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW Z DNIA 6 LUTEGO 1985 R. W SPRAWIE UBEZPIECZEŃ USTAWOWYCH KOMUNIKACYJNYCH (Dz. U. Nr 6, poz. 20)

W y c i ą g

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. 1. Ubezpieczenia ustawowe komunikacyjne na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL) obejmują: (...)

3) uszkodzenie, zniszczenie lub utratę zarejestrowanych w PRL pojazdów mechanicznych, będących w posiadaniu osób fizycznych i jednostek gospodarki nie uspołecznionej, zwane dalej *autocasco* (AS); przez pojazd zarejestrowany rozumie się pojazd, na który właściwy organ administracji państwowej wydał dowód rejestracyjny lub pozwolenie czasowe. (...).

1.

Pojazd samochodowy, zaopatrzony w pozwolenie czasowe i tablice ze znakami próbnymi, przez czas w nim oznaczony jest —

z mocą wiążącą dla zakładu ubezpieczeń — pojazdem zarejestrowanym (§ 132 ust. 1, poz. 2, § 137, § 145 rozporządzenia Ministrów Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 20 lipca 1968 r. w sprawie ruchu na drogach publicznych, Dz. U. Nr 27, poz. 183 ze zm.) w rozumieniu § 1 ust. 1 pkt 3 i § 22 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.), chyba że decyzją o dopuszczeniu go na ten czas do ruchu na drogach publicznych została następnie uchylona przez właściwy organ administracji państwowej.

Orzeczenie SN z dnia 11.VIII.1983 r. II CR 235/83, OSNCP 1984, nr 5, poz. 76.

2.

Nie jest zarejestrowany w rozumieniu § 1 ust. 1 pkt 3 i § 22 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 28.XI.1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych i nie jest objęty obowiązkowym ubezpieczeniem autocasco wyrejestrowany pojazd samochodowy, którego nabywca nie dopełnił w terminie 14 dni obowiązku ponownej rejestracji (§§ 139 ust. 1 i 140 ust. 1 rozporządzenia Ministrów Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z 20.VII.1968 r. w sprawie ruchu na drogach publicznych — Dz. U. Nr 27, poz. 183 z późn. zm.).

Orzeczenie SN z 16.VII.1980 r. III CRZ 114/80, nie publikowane.

3.

Stosownie do treści § 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28.XI.1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych — obowiązkowemu ubezpieczeniu komunikacyjnemu podlegają zarejestrowane pojazdy samochodowe będące w posiadaniu osób fizycznych i jednostek gospodarki nie społecznej. O trwaniu ubezpieczenia komunikacyjnego decyduje zatem fakt zarejestrowania pojazdu, a nie jego eksploatacja. Nawet uszkodzony samochód korzysta z ochrony ubezpieczeniowej w razie jego pożaru czy wybuchu, nagłego działania czynnika termicznego i chemicznego, kradzieży pojazdu lub jego części (§ 22 ust. 2 rozp. RM z dnia 28.XI.1974 r.). Zarejestrowanie samochodu przez okres trwania jego naprawy nie daje podstawy do zwrócenia składki ubezpieczeniowej tytułem odszkodowania w związku z wypadkiem komunikacyjnym.

Orzeczenie SN z 2.VIII.1984 r. I CR 235/84, nie publikowane.

Przytoczone wyżej orzeczenia zapadły pod rządem rozporządzenia z 1974 r. pozostają nadal aktualne. Przepis § 1 ust. 1 pkt 3 tego rozporządzenia odpowiada przepisowi § 1 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia z 1985 r., a przepis § 22 rozp. z 1974 r. odpowiada przepisowi § 21 rozporządzenia z 1985 r.

Sprawy uregulowane w powołanych powyżej orzeczeniach przepisach rozporządzenia Ministrów Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z 1968 r. regulują obecnie przepisy art. 58 i 61 prawa o ruchu drogowym z 1983 r. (Dz. U. Nr 6, poz. 35).

§ 7. (...).

3. Poza przypadkami wymienionymi w ust. 1 wyłącza się z ubezpieczenia ustawowego autocasco w danym roku kalendarzowym pojazd mechaniczny nie używany w celach zarobkowych, jeżeli posiadacz pojazdu w terminie do dnia 31 stycznia tego roku opłaci składkę za ubezpieczenia ustawowe OC i NW oraz złoży jednocześnie oświadczenie o rezygnacji z ubezpieczenia ustawowego AC na blankiecie wpłaty składki dla PZU. Wyłączenie z ubezpieczenia ustawowego autocasco nie przysługuje w danym roku kalendarzowym w stosunku do pojazdu mechanicznego, który w okresie od dnia 1 stycznia do dnia złożenia rezygnacji z ubezpieczenia AC został uszkodzony, zniszczony lub utracony wskutek zdarzeń, z których wynika roszczenie z ubezpieczenia ustawowego AC. (...).

4.

Zwolnienie w danym roku kalendarzowym z obowiązkowego ubezpieczenia autocasco pojazdu mechanicznego, który nie jest używany w celach zarobkowych, następuje jedynie wówczas, gdy posiadacz pojazdu w terminie do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego opłaci składkę za obowiązkowe ubezpieczenia OC i NW oraz złoży jednocześnie oświadczenie o rezygnacji z ubezpieczenia autocasco na blankiecie składki PZU (§ 5 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych — Dz. U. Nr 30, poz. 166).

Uchwała SN z 25.III.1985 r. III CZP 9/85, OSNCAP 1985, nr 11, poz. 173; glosa aprobująca J. Ławrynowicza, NP (glosa dotychczas nie opublikowana w NP).

Powyższe orzeczenie zapadło w sprawie, w której posiadacz pojazdu mechanicznego w terminie wskazanym w cytowanym w uchwale przepisie opłacił składkę za obowiązkowe ubezpieczenia OC i NW, lecz nie złożył

na blankiecie składki PZU oświadczenia o rezygnacji z obowiązkowego ubezpieczenia AC, a następnie żądał ustalenia, że przysługuje mu zwolnienie z tego ubezpieczenia w następnym roku kalendarzowym. Nie zgadzając się z tym stanowiskiem, Sąd Najwyższy wyraził pogląd zawarty w uchwale. Różnica między przepisem § 5 ust. 2 rozporządzenia z 1981 r. a przepisem § 7 ust. 3 rozporządzenia z 1985 r. polega na tym, że według rozporządzenia z 1981 r. opłacenie składki za ubezpieczenia OC i NW oraz złożenie oświadczenia o rezygnacji z ubezpieczenia AC należało złożyć do 31 grudnia roku poprzedzającego, natomiast zgodnie z § 7 rozp. z 1985 r. czynności te powinny być dopełnione do dnia 31 stycznia danego roku. Z omawianej uchwały wynika także, że do rozpoznania sprawy o ustalenie istnienia lub nieistnienia obowiązku uiszczenia składki za ustawowe ubezpieczenia komunikacyjne właściwa jest droga sądowa. W ten sposób podtrzymany został wyrażony już poprzednio pogląd, że spory ze stosunków wynikających z ubezpieczeń majątkowych i osobowych — zarówno ustawowych jak i umownych — są rozpoznawane przez sądy powszechne, a nie przez sądownictwo administracyjne (por. postanowienie SN z 13.V.1983 r. III ARN 6/83 z glosą aprobującą J. Ławrynowicza, NP 1984, nr 3, s. 134).

Rozdział 2

Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej (OC)

§ 9. 1. Z ubezpieczenia OC przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierowca pojazdu mechanicznego są zobowiązani — na podstawie obowiązującego prawa — do odszkodowania za szkodę wyrządzoną tym pojazdem, w wyniku czego nastąpiły: śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia, utrata, zniszczenie lub uszkodzenie rzeczy.

2. Za szkodę wyrządzoną na terytorium PRL osobie krajowej zakład ubezpieczeń odpowiada także wówczas, gdy szkoda ta została wyrządzona w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego, a nie ustalono ich tożsamości albo nie zidentyfikowano pojazdu.

3. Przepis ust. 2 nie dotyczy szkody w pojeździe mechanicznym, z zastrzeżeniem § 10 pkt 2.

4. Zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowania w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego, chyba że przepisy rozporządzenia stanowią inaczej.

5.

Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka przewidziana w art. 436 § 1 w zw. z art. 435 k.c. nie może iść tak daleko, aby można

ją było wiązać z każdym ruchem pojazdu mechanicznego z pominięciem przyczynowości w rozumieniu art. 361 k.c. Jeżeli wskutek niewłaściwego stanu jezdni rowerzysta, upadając, zostanie wyrzucony pod nadjeżdżający z przeciwka samochód, którego kierowcy nie można postawić żadnego zarzutu — nie wchodzi w grę odpowiedzialność, o której mowa w powołanych przepisach.

Orzeczenie SN z 28.XII.1981 r. IV CR 465/81, OSPiKA 1983, nr 1, poz. 4.

W powyższej sprawie Sąd Najwyższy nie uznał odpowiedzialności kierowcy pojazdu mechanicznego ani zakładu ubezpieczeń za wypadek rowerzysty, którego (tj. wypadku — J.L.) według oceny SN wyłączną przyczyną była dziura w jezdni przykryta wodą. Całkowitą odpowiedzialnością za szkodę, jaką poniósł rowerzysta, SN obciążył Skarb Państwa (właściwy Rejon Dróg Publicznych, który zaniedbał naprawy dziury w jezdni).

6.

Przesłanki odpowiedzialności deliktowej są następujące: powstanie szkody; zdarzenie, z którym ustawa łączy obowiązek jej naprawienia; istnienie związku przyczynowego między zdarzeniem a szkodą. Zdarzeniem sprawczym szkody w wypadkach komunikacyjnych — w rozumieniu § 9 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 31 listopada 1981 r. — jest ruch pojazdu mechanicznego.

Z reguły szkoda powstaje jednocześnie ze zdarzeniem, które ją w ostatecznym rezultacie wywołuje; może ona też powstać w czasie późniejszym, a dotyczy to zwłaszcza następstw doznanych obrażeń ciała.

Orzeczenie SN z 21.IV.1986 r. II CR 63/86, nie publikowane

U w a g a: Odpowiednikiem § 9 rozporządzenia z 1981 r. jest § 9 rozporządzenia z 1985 r.

7.

Nie wykracza poza granice normalnego związku przyczynowego szkoda będąca następstwem tego, że naprawa samochodu przez uspołeczniony zakład pracy, z którego usług uszkodzony korzystał zgodnie z żądaniem zakładu ubezpieczeń, uległa poważnej zwłoce wskutek braku niezbędnych części naprawczych, zwłaszcza gdy pojazd nie został zakwalifikowany do skasowania.

Na poszkodowanym właścicielu taksówki ciąży jednak obowiązek wykorzystania — w okresie naprawy — swych możliwości zarobkowych, zwłaszcza wtedy, gdy naprawa w świetle towarzyszących okoliczności ma trwać przez dłuższy czas.

Przy ocenie dokonanej przez biegłego teoretycznego wyliczenia szkody spowodowanej niemożnością korzystania z taksówki w czasie jej naprawy należy wykorzystać pochodzące od poszkodowanego materiały właściwego wydziału finansowego, a wśród nich deklarację o dochodach osiągniętych z taksówki prowadzonej przy pomocy tzw. zmiennika.

Orzeczenie SN z 4.XI.1977 r. II CR 355/77, OSNCP 1978, nr 11, poz. 205.

8.

W związku przyczynowym — w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. — z wypadkiem komunikacyjnym, któremu uległ właściciel gospodarstwa rolnego i wskutek którego nie może on osobiście uprawiać ziemi i prowadzić hodowli, pozostaje szkoda właściciela równa wartości (cenie) pracy, którą właściciel świadczyłby w swoim gospodarstwie rolnym, gdyby nie uległ wypadkowi, pomniejszona o dochody, które może on pozyskiwać po wypadku. Fakt sprzedaży gospodarstwa rolnego pozostaje poza zakresem związku przyczynowego.

Uchwała SN z 6.IV.1978 r. III CZP 19/78, OSNCP 1978, nr 12, poz. 219.

W głosie aprobującej uchwałę J. Ławrynowicz i S. Nowak zwrócili m.in. uwagę, że Sąd Najwyższy bliżej nie określił „ceny pracy w gospodarstwie rolnym”. Zdaniem bowiem glosatorów — w obecnych warunkach gospodarczych — praca rolnika nie ogranicza się do wykonywania samej pracy fizycznej w gospodarstwie, lecz praca ta polega także na różnych przedsięwzięciach organizacyjnych, związanych także z postępującą mechanizacją rolnictwa. Glosatorzy uważają, że przy określaniu „wartości (ceny) pracy” rolnika powinno się uwzględniać, oprócz wartości pracy fizycznej, także wartość pracy włożonej przy organizowaniu i ulepszaniu sposobów prowadzenia gospodarstwa rolnego (NP 1987, nr 11, s. 150).

9.

Określenie wysokości zadośćuczynienia za doznaną krzywdę — w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia — stanowi istotny atrybut sądu meriti, sąd zaś rewizyjny może je

korygować, gdy, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy mających na to wpływ, zadośćuczynienie jest niewspółmiernie nieodpowiednie, jako rażąco wygórowane lub rażąco niskie.

Orzeczenie SN z 15.V.1986 r. IV CR .90/86, nie publikowane.

10.

Według art. 445 § 1 k.c. w związku z art. 444 k.c. w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia sąd może przyznać poszkodowanemu tytułem zadośćuczynienia kwotę odpowiednią za doznaną krzywdę. Rozmiar i wielkość krzywdy jest jednak wartością niewymierną materialnie. Stąd i zadośćuczynienie powinno być odpowiednie. Określenie wysokości zadośćuczynienia należy przede wszystkim do sądu orzekającego merytorycznie. Jest to istotny atrybut tego sądu i jest on wykonywany na podstawie całości dowodów i materiału zebranego w sprawie.

Orzeczenie SN z 16.V.1984 r. IC CR 212/84, nie publikowane.

11.

Pojęcie „sumy odpowiedniej” użyte w art. 445 § 1 k.c. ma charakter nie określony, niemniej jednak w judykaturze wskazano pewne kryteria, którymi należy się kierować przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia. Ma ono przede wszystkim charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość nie może stanowić zapłaty sumy symbolicznej, lecz musi przedstawiać wartość ekonomicznie odczuwalną. Jednocześnie wysokość ta nie może być nadmierna w stosunku do doznanej krzywdy, ale musi być „odpowiednia” w tym znaczeniu, że powinna być — przy uwzględnieniu rozmiaru krzywdy poszkodowanego — utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa.

Orzeczenie SN z 29.IV.1985 r. IV CR 131/85, nie publikowane.

12.

Tytułu, z którego wywodzą się roszczenia nawiazki, nie da się określić żadną miarą, a przede wszystkim miarą pieniężną. Kwoty tych roszczeń muszą stanowić wielkości stosowne, limitowane aktualną siłą nabywczą pieniądza, sytuacją ekonomiczną kraju oraz praktyką kształtowaną orzecznictwem sądowym.

Orzeczenie SN z 19.VI.1986 r. IC CR 170/80, nie publikowane.

13.

Ocena „znacznego pogorszenia” zależna jest przede wszystkim od rozmiaru ujemnych następstw natury majątkowej, wywołanych przez śmierć osoby najbliższej — zarówno już istniejących jak i dających się przewidzieć w przyszłości — i powinna być oparta na szczegółowej analizie ogólnej sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem wszystkich okoliczności mających wpływ na jej warunki i trudności życiowe (stan jej zdrowia, wiek, cechy osobiste, stosunki majątkowe itp.) oraz na porównaniu tej sytuacji z tą, w jakiej uprawniony by się znajdował, gdyby osoba zmarła pozostała przy życiu.

Orzeczenie SN z 29.IV.1985 r. IV CR 131/85, nie publikowane.

14.

Przesłanką uwzględnienia roszczenia przewidzianego w art. 446 § 3 k.c. nie jest każde pogorszenie sytuacji życiowej, lecz jej znaczne pogorszenie.

Orzeczenie SN z 25.III.1985 r. IV CR 97/85, nie publikowane.

15.

Ustalenie na podstawie materiału dowodowego, że powód wiedział o picciu wódki przez kierowcę i uczestniczył w picciu alkoholu, a skoro wiedział, to musiał być świadom zwiększonego ryzyka jazdy z kierowcą, który bezpośrednio przedtem uczestniczył w picciu alkoholu i u którego zdolności psychomotoryczne wskutek tego były osłabione — pociąga za sobą uznanie, że powód przyczynił się do powstania szkody, z tym jednak, że w znacznie większym stopniu od powoda do powstania wypadku przyczynił się kierowca pojazdu, na którym przede wszystkim ciążyła odpowiedzialność za bezpieczeństwo jazdy.

Orzeczenie SN z 20.IX.1984 r. IV CR 335/84, nie publikowane.

16.

Jazda motocyklem, pojazdem jednośladowym, w charakterze pasażera w stanie nietrzeźwości i w dodatku z ciężkim, niewygodnym bagażem oraz z wiedzą o tym, że prowadzący motocykl

jest również w stanie nietrzeźwości — uzasadnia zmniejszenie odszkodowania na podstawie art. 362 k.c.

Orzeczenie SN z 12.XI.1984 r. IV CR 452/84, nie publikowane.

17.

Wprowadzenie się przez pasażera motocykla wspólnie z kierowcą w stan upojenia alkoholowego i nakłanianie kierowcy do dalszej jazdy stanowi rażąco lekkomyślne narażanie swego życia na niebezpieczeństwo, mające — stosownie do art. 362 k.c. — wpływ na wysokość odszkodowania należnego poszkodowanym (żonie i dzieciom pasażera motocykla, który po wypiciu wraz z kierowcą znacznej ilości alkoholu, nakłonił kierowcę do kontynuowania jazdy. Nastąpił wypadek i pasażer motocykla poniósł w nim śmierć).

Orzeczenie SN z 18.VIII.1987 r. IC CR 226/87, nie publikowane.

18.

Z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zakład ubezpieczeń odpowiada za szkodę na osobie będącej krajowcem dewizowym (obecnie osobą krajową — uw. moja J.Ł.), wyrażoną na terytorium PRL, także wówczas, gdy szkoda ta została wyrządzona w okolicznościach uzasadniających odpowiedzialność cywilną posiadacza lub kierowcy, a nie ustalono ich tożsamości ani nie zidentyfikowano pojazdu mechanicznego. Do tego zaś, aby być „krajowcem dewizowym (osobą krajową — uw. moja J.Ł.), nie jest konieczne nawiązywanie jakichś konkretnych stosunków prawnodewizowych.

Orzeczenie SN z 12.XII.1980 r. III CRN 280/80, OSNCP 1981, nr 10, poz. 190.

19.

Stwierdzenie przez biegłego, że w istniejących warunkach naprawa nadwozia jest praktycznie niemożliwa, uzasadnia przyjęcie, iż dokonana przez sąd ocena zebranego materiału mieści się w ramach art. 233 § 1 k.p.c. i jest trafna. Dlatego też jest prawidłowe przyjęcie przez sąd orzekający, że odszkodowanie powinno obejmować rzeczywistą szkodę i w pełnej wysokości, a to zgodnie z zasadą wynikającą z art. 361 k.c.

Orzeczenie SN z 14.X.1986 r. IV CR 303/86, nie publikowane.

20.

Jeżeli w wypadku komunikacyjnym nastąpi uszkodzenie samochodu marki zagranicznej, powstaje kwestia łącząca się z wyrównaniem szkody wobec konieczności zakupu części zamiennych za dewizy i przeliczenia ich w sposób zapewniający ubezpieczonemu wyrównania pełnej szkody.

W takiej sprawie Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że na tle praktyki i orzecznictwa SN oraz sądów powszechnych ugruntowała się zasada stosowania przelicznika kursu przedsiębiorstwa PEWEX, przyjmowanego na pokrycie powstałych niedoborów w obrocie towarowym tego przedsiębiorstwa.

Orzeczenie SN z 17.VI.1987 r. IV CR 158/87, nie publikowane.

§ 11. 1. Zakład ubezpieczeń jest obowiązany dochodzić od kierowcy zwrotu wypłaconego odszkodowania, jeżeli:

- 1) szkoda została wyrządzona przez kierowcę umyślnie lub w stanie nietrzeźwości,**
- 2) kierowca nie posiadał odpowiedniego prawa jazdy lub kierował pojazdem nie zarejestrowanym, z wyjątkiem przypadków, gdy chodziło o ratowanie życia ludzkiego lub mienia albo o ściganie przestępcy,**
- 3) kierowca wszedł w posiadanie pojazdu wskutek popełnienia przestępstwa.**

2. W uzasadnionych społecznie i gospodarczo przypadkach zakład ubezpieczeń może ograniczyć częściowo roszczenie, o którym mowa w ust. 1. Nie dotyczy to przypadków, gdy szkoda została wyrządzona umyślnie.

21.

Wynik badania krwi na zawartość alkoholu nie jest jedynym środkiem dowodowym pozwalającym na ustalenie, że w momencie wypadku powód znajdował się w stanie upojenia alkoholowego.

Stan nietrzeźwości można także ustalić na podstawie objawów zewnętrznych, takich jak mowa, chód, sposób zachowania się i zapach alkoholu z ust.

Orzeczenie SN z 19.VII.1986 r. II CR 246/86, nie publikowane.

22.

Należy mieć na uwadze przy wykładni § 19 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.) w brzmieniu nadanym przez rozporządzenie RM z dnia 28 sierpnia 1975 r. (Dz. U. Nr 30, poz. 160), że wysoki stopień nietrzeźwości kierowcy, rozmiar i charakter wyrządzonych przez niego szkód są okolicznościami, które z reguły przemawiają przeciwko ograniczeniu roszczeń zakładu ubezpieczeń.

Orzeczenie SN z 20.X.1981 r. II CR 357/81, nie publikowane.

Przepis § 19 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 1974 r. w brzmieniu nadanym rozporządzeniem z 1975 r. odpowiada przepisowi § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia z 1985 r. o analogicznym brzmieniu.

23.

Jeżeli kierowca pojazdu mechanicznego, będąc w stanie nietrzeźwości, spowodował wypadek komunikacyjny, to odszkodowanie należne PZU od tego kierowcy na podstawie § 19 ust. 1 rozporządzenia z 1974 r. (obecnie § 11 ust. 1 rozporządzenia z 1985 r.) jest odszkodowaniem przysługującym poszkodowanemu według przepisów prawa cywilnego „w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego” — § 17 rozporządzenia z 1974 r. (obecnie § 9 ust. 4 rozporządzenia z 1985 r.), toteż wypłata przez PZU poszkodowanemu wyższej kwoty, niż należne według prawa cywilnego odszkodowanie, nie może obciążyć kierowcy obowiązkiem zwrotu tej kwoty w ramach regresu z § 19 cytowanego rozporządzenia (obecnie § 11 rozp. z 1985 r.). Wykraczałoby to bowiem poza granice odpowiedzialności cywilnej kierowcy jako sprawcy szkody (art. 415 k.c.) zobowiązanego tylko w tym zakresie (art. 361 k.c.) do jej naprawienia.

Orzeczenie SN z 4.VI.1982 r. I CR 145/85, nie publikowane.

24.

Roszczenia regresowe PZU oparte na dyspozycji § 19 rozporządzenia z 1974 r. (obecnie § 11 rozporządzenia z 1985 r.) przedawniają się w terminach określonych w art. 118 k.c.

Orzeczenie SN z 6.VI.1981 r. IV CR 63/81, OSNCP 1981, nr 12, poz. 242.

§ 12. 1. Osoba uprawniona do odszkodowania może dochodzić bezpośrednio od zakładu ubezpieczeń roszczeń związanych z wypadkiem, przysługujących w stosunku do posiadacza lub kierowcy pojazdu mechanicznego. (...).

3. W postępowaniu sądowym (arbitrażowym) przeciwko posiadaczowi lub kierowcy pojazdu mechanicznego o naprawienie szkody wyrządzonej tym pojazdem konieczne jest zapozwanie także zakładu ubezpieczeń. (...).

25.

Współuczestnictwo konieczne zakładu ubezpieczeń w sporze o naprawienie szkody powstałej w wyniku wypadku komunikacyjnego nie jest uzależnione od postawy, jaką w procesie zajmuje posiadacz lub kierowca pojazdu mechanicznego, zobowiązany do naprawienia tej szkody.

Orzeczenie SN z 30.IX.1981 r. III CRN 191/81, OSNCP 1984, nr 4, poz. 56.

W powyższej sprawie proces między poszkodowanym a posiadaczem samochodu, sprawcą szkody, toczył się przed sądem I instancji bez udziału zakładu ubezpieczeń i strony zawarły ugodę, w związku z czym sąd ten postępowanie w sprawie prawomocnie umorzył. Na skutek rewizji nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie o umorzeniu postępowania i przekazał sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z wezwaniem PZU do udziału w tym procesie.

26.

Wytoczenie powództwa o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przerywa bieg dziesięcioletnich terminów przedawnienia przewidzianych w art. 442 k.c. także co do roszczeń przyszłych nie objętych żądaniem pozwu, jeżeli możliwość ich powstania w przyszłości wynika z faktów przytoczonych przez powoda.

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 21.V.1981 r. III CZP 57/80, OSNCP 1982, nr 1, poz. 1.

27.

Stosunek prawny ubezpieczenia (ustawowego i umownego) jest stosunkiem prawa cywilnego, występujące zaś elementy prawno-

administracyjne, np. w zakresie wysokości składek ubezpieczeniowych i zasady ich obniżek, odgrywają rolę pomocniczą bez wpływu na istotę tego stosunku. Stąd do dochodzenia roszczeń z tego stosunku wynikających właściwa jest droga postępowania sądowego (art. 2 § 1 k.p.c.), czemu daje wyraz art. 11 ustawy z 1958 r. o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych, nie przewidując właściwości innych organów dla żadnych roszczeń w tym zakresie (por. art. 2 § 3 k.p.c.).

Niczego nie zawiera w tym względzie źródło powstania stosunku ubezpieczeniowego — ustawa (każdorazowe właściwe rozporządzenie Rady Ministrów) czy umowa.

Postanowienie SN z 13.V.1983 r. III ARN 6/83, NP 1984, s. 134 z glosą aprobowaną J. Ławrynowicza.

Przepisy, które weszły w życie po dniu 1 stycznia 1985 r. na podstawie ustawy o ubezpieczeniach majątkowych i osobowych z dnia 20 września 1984 r. (Dz. U. Nr 45, poz. 242), nie wprowadziły żadnych zmian w zakresie przedstawionym w wyżej przytoczonym postanowieniu Sądu Najwyższego. Jak wynika bowiem z art. 55 ust. 1 i art. 57 ust. 1 powyższej ustawy oraz z § 12 rozporządzenia z 1985 r., do dochodzenia roszczeń z powyższych ubezpieczeń przewidziana jest wyłącznie droga postępowania sądowego (arbitrażowego dla jednostek gospodarki uspołecznionej podlegających państwowemu arbitrażowi gospodarczemu).

28.

Zagraniczna instytucja ubezpieczeń społecznych, na którą z mocy przepisów jej prawa krajowego przechodzą roszczenia z tytułu poniesionych kosztów leczenia, nie jest uprawniona do dochodzenia od osoby odpowiedzialnej za szkodę, według prawa polskiego — zwrotu takich kosztów w sytuacji, gdy leczeniu na koszt tej instytucji został poddany poszkodowany, który uległ wypadkowi komunikacyjnemu na terenie Polski.

Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 26.III.1982 r. III CZP 61/80, OSNCP 1982, nr 11—12, poz. 161; glosa aprobowana J. Ławrynowicza, NP 1984, nr 2, s. 120.

Powyższa uchwała zapadła w procesie wytoczonym przez Allgemeine Ortskrankenkasse Mannheim (RFN) przeciwko PZU, w którym żądała ona zasądzenia od pozwanego Zakładu równowartości w złotych kosztów, jakie poniosła w związku z kuracją obywatela RFN. Obywatel ten doznał uszczerbku na zdrowiu w wypadku komunikacyjnym w Polsce, wynikłym z winy kierowcy samochodu osobowego, którego posiadaczem była osoba krajowa.

Rozdział 3

Ubezpieczenie następstw nieszczęśliwych wypadków (NW)

§ 14. 1. Z ubezpieczenia NW przysługują świadczenia, jeżeli poszkodowany zmarł lub doznał uszczerbku na zdrowiu (uszkodzenia ciała albo rozstroju zdrowia) w następstwie wywołanego przyczyną zewnętrzną zdarzenia, które wynikło w związku z ruchem pojazdu mechanicznego, podczas wsiadania lub wysiadania z niego, bezpośrednio przy jego załadowywaniu lub wyładowywaniu, postoju i naprawie na trasie jazdy oraz wskutek upadku, pożaru lub wybuchu pojazdu.

2. Świadczenia, o których mowa w ust. 1, nie przysługują, jeżeli wypadek zdarzył się: (...),

2) poszkodowanemu w czasie prowadzenia przez niego pojazdu mechanicznego, jeżeli poszkodowany nie posiadał odpowiedniego prawa jazdy uprawniającego do prowadzenia danego pojazdu. (...).

29.

Osobą „nie posiadającą odpowiedniego prawa jazdy” w brzmieniu § 10 ust. 1 pkt 2 oraz § 24 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.) jest także osoba, której prawo to zostało zatrzymane przez organ kontroli ruchu drogowego (art. 22 pkt 3 ustawy z dnia 27 listopada 1961 r. o bezpieczeństwie i porządku na drogach publicznych, Dz. U. Nr 53, poz. 295, oraz § 216 i nast. rozporządzenia Ministrów Komunikacji i Spraw Wewnętrznych z dnia 20 lipca 1968 r. w sprawie ruchu na drogach publicznych, Dz. U. Nr 27, poz. 183).

Orzeczenie SN z 28.VI.1978 r. II CR 208/78, nie publikowane.

W związku z powołaniem w przytoczonym orzeczeniu przepisów tzw. „kodeksu drogowego” należy zauważyć, że okoliczności, w jakich organ kontroli ruchu powinien zatrzymać prawo jazdy, są wymienione w art. 84 ust. 1 prawa o ruchu drogowym (Dz. U. z 1983 r. Nr 6, poz. 35), obowiązującego od 1 stycznia 1984 r. W myśl tego przepisu prawo jazdy ulega zatrzymaniu, jeżeli:

1) kierujący znajduje się w stanie nietrzeźwości lub w stanie po użyciu alkoholu albo podobnie działającego środka,

2) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że kierujący popełnił przestępstwo lub wykroczenie, za które może być orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych,

3) stwierdzono zniszczenie prawa jazdy w stopniu powodującym jego nieczytelność,

4) zachodzi podejrzenie podrobienia lub przerobienia prawa jazdy.

Przepisowi § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z 1974 r. odpowiada przepis § 14 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia z 1985 r., a przepisowi § 24 pkt 1 rozporządzenia z 1974 r. — przepis § 22 pkt 1 rozp. z 1985 r.

§ 15. 1. Jeżeli wskutek nieszczęśliwego wypadku poszkodowany zmarł przed upływem dwóch lat od dnia wypadku, zakład ubezpieczeń wypłaca świadczenie w wysokości 60.000 zł, w tym w pierwszej kolejności udowodnione koszty pogrzebu nie przekraczające tej kwoty. (...).

30.

Świadczenie z obowiązkowego ubezpieczenia następstw nieszczęśliwych wypadków wypłacone przez Państwowy Zakład Ubezpieczeń na podstawie przepisu § 11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.) zalicza się — stosownie do przepisu § 21 tego rozporządzenia — także na poczet kosztów pogrzebu.

Uchwała SN z 9.XII.1978 r. III CZP 55/78, zasada prawna, OSNCP 1979, nr 4, poz. 62.

Przepisom § 11 ust. 1 i § 21 rozporządzenia z 1974 r. odpowiadają przepisy § 15 ust. 1 i § 13 rozporządzenia z 1985 r. W myśl przepisów § 21 rozp. z 1974 r. i § 13 rozp. z 1985 r. świadczenie z ubezpieczenia komunikacyjnego NW zalicza się na poczet odszkodowania z ubezpieczenia OC, przysługującego tej samej osobie z tytułu tego samego zdarzenia.

Rozdział 4

Ubezpieczenie autocasco (AC)

§ 21. Z ubezpieczenia AC przysługuje odszkodowanie w razie uszkodzenia, zniszczenia lub utraty zarejestrowanego w PRL pojazdu mechanicznego, przyczepy (naczepy) oraz ich wyposażenia wskutek:

- 1) nagłego działania siły mechanicznej w chwili zetknięcia pojazdu z przedmiotami lub osobami znajdującymi się poza tym pojazdem,
- 2) powodzi, zatopienia, piorunu, pożaru, wybuchu, gradobicia, huraganu — niezależnie od miejsca ich powstania — oraz innych sił przyrody działających nagle,

- 3) nagłego działania czynnika termicznego lub chemicznego, pochodzącego z zewnątrz pojazdu,
- 4) użycia pojazdu bez zgody posiadacza albo kradzieży pojazdu lub jego części, pod warunkiem zabezpieczenia ich przed kradzieżą w sposób przewidziany w konstrukcji pojazdu, chyba że pojazd jest pozostawiony w pomieszczeniu zamkniętym albo strzeżonym,
- 5) uszkodzenia pojazdu przez osoby trzecie,
- 6) uszkodzenia lub zniszczenia pojazdu w związku z przewozem osób, którym ma być udzielona pomoc lekarska.

31.

Współwłaściciel samochodu będący współposiadaczem samodzielnym, chociaż nie wymieniony w dowodzie rejestracyjnym, ma w stosunku do ubezpieczyciela roszczenie odszkodowawcze za zniszczenie w wypadku samochód z tytułu ubezpieczenia autocasco.

Orzeczenie SN z 9.IX.1977 r. II CR 304/77, OSNCP 1978, nr 7, poz. 111.

32.

Nie stanowi przesłanki wyłączającej odpowiedzialność Państwowego Zakładu Ubezpieczeń za szkodę objętą ubezpieczeniem autocasco okoliczność, że samochód przeznaczony do zarobkowego przewozu osób (taksówka) w chwili wypadku był prowadzony przez osobę nie posiadającą świadectwa kierowcy taksówki, gdy samochód ten właściciel wykorzystywał do celów nie związanych z działalnością zarobkową.

Orzeczenie SN z 9.IV.1979 r. IV CR 85/79, OSNCP 1979, nr 10, poz. 204.

33.

Świadczenie z obowiązkowego ubezpieczenia autocasco (§ 22 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych — Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.) nie przysługuje, gdy uszkodzenie pojazdu samochodowego dopuszczonego do ruchu na drogach publicznych na podstawie pozwolenia czasowego nastąpiło po upływie okresu wskazanego w tym pozwoleniu.

Orzeczenie SN z 4.XII.1979 r. IV CR 424/79, OSNCP 1980, nr 6, poz. 123.

Przepisowi § 22 ust. 2 rozporządzenia z 1974 r. odpowiada obecnie § 21 rozp. z 1985 r.

34.

Z przepisu § 23 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274) wynika, że normuje on sposób zabezpieczenia samochodów parkowanych poza pomieszczeniami zamkniętymi. Wobec nieunormowania przez ustawodawcę sposobu zabezpieczenia samochodów przetrzymywanych w pomieszczeniach zamkniętych nie jest uzasadnione stosowanie tego przepisu — w drodze rozszerzającej wykładni — także do takich sytuacji, gdy samochód został skradziony z pomieszczenia zamkniętego w sposób zwyczajowo stosowany.

Orzeczenie SN z 27.VIII.1979 r. II CR 392/79, OSNCP 1979, nr 5, poz. 91.

Przepisowi § 23 ust. 1 rozp. z 1974 r. odpowiada § 21 pkt 4 rozp. z 1985 r.

35.

Państwowy Zakład Ubezpieczeń odpowiada za szkody spowodowane samowolnym użyciem przez prowadzącego zakład naprawczy lub przez pracownika tego zakładu pojazdu mechanicznego przyjętego do naprawy, zgodnie z § 22 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych, Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm. (§ 22 ust. 1 pkt 4 rozp. RM z dn. 30.XI.1981 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych, Dz. U. Nr 30, poz. 166).

Orzeczenie SN z 21.I.1982 r. III CRN 290/81, OSNCP 1982, nr 8—9, poz. 124.

Przepisowi § 22 ust. 1 pkt 4 rozp. z 1974 r. i § 22 ust. 1 pkt 4 rozp. z 1981 r. odpowiada § 21 pkt 4 rozp. z 1985 r.

36.

Zabezpieczenie pojazdu, znajdującego się poza pomieszczeniem zamkniętym, w sposób określony w § 22 ust. 2 rozporządzenia

Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 30, poz. 166) nie przesądza o odpowiedzialności Państwowego Zakładu Ubezpieczeń za szkodę objętą ubezpieczeniem autocasco, jeżeli posiadacz tego pojazdu udostępnił od niego kluczyki osobie trzeciej, nie mającej uprawnienia lub z innych przyczyn niezdolnej do kierowania tym pojazdem.

Stworzenie takiej osobie możliwości korzystania z pojazdu może — zwłaszcza przy uwzględnieniu okoliczności sprawy i przyczyn, z powodu których ta osoba stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa lub porządku ruchu drogowego — prowadzić do wyłączenia powyższej odpowiedzialności.

Orzeczenie SN z 29.X.1984 r. IV CR 420/84, OSNCAP 1985, nr 7, poz. 100.

Przepisowi § 22 ust. 2 rozp. z 1981 r. odpowiada przepis § 21 pkt 4 rozp. z 1985 r.

37.

Odpowiedzialność Państwowego Zakładu Ubezpieczeń za szkody spowodowane samowolnym użyciem przez prowadzącego zakład naprawczy lub przez pracownika tego zakładu pojazdu mechanicznego przyjętego do naprawy, przewidziana w § 22 ust. 2 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r., Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm. (§ 22 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 listopada 1981 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych, Dz. U. Nr 30, poz. 166) nie została wyłączona przepisem § 24 pkt 6 tegoż rozporządzenia (§ 23 ust. 1 pkt 2 rozp. z 1981 r.).

Nie wyłącza również takiej odpowiedzialności PZU przepis § 23 ust. 1 rozporządzenia z 1974 r. (§ 22 ust. 2 rozporządzenia z 1981 r.).

Orzeczenie SN z 21.I.1982 r. III CRN 290/81, OSNCP 1982, nr 8—9, poz. 124.

W związku z wejściem w życie z dniem 1 marca 1985 r. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1985 r. w sprawie ubezpieczeń ustawowych komunikacyjnych (Dz. U. Nr 6, poz. 20) należy zauważyć, że odpowiednikami przepisów powołanych w cytowanym orzeczeniu są obecnie przepisy § 21 pkt 4 i § 22 pkt 4 rozporządzenia z 1985 r., wobec czego wykładnia zawarta w powyższym orzeczeniu pozostaje nadal aktualna.

38.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 lutego 1985 r. w sprawie ubezpieczeń ustawowych komunikacyjnych (Dz. U. Nr 6, poz. 20) obejmuje ochroną ubezpieczeniową autocasco wszystkie postacie zaboru pojazdu samochodowego. W § 21 stanowi się bowiem, że ubezpieczenie to obejmuje m.in. utratę ubezpieczonego pojazdu samochodowego wskutek kradzieży. *Lege non distinguente* chodzi tu nie tylko o kradzież zwykłą (art. 203 k.k.), lecz także o inne jej postacie, jak np. kradzież szczególnie zuchwala, kradzież z włamaniem (art. 208 k.k.), rabunek, kradzież rozbójniczą (art. 209—211 k.k.).

Tak więc zachowanie wyszczególnionych taksatywnie (§ 21 rozp.) sposobów zabezpieczenia pojazdów, a ściślej mówiąc jednego lub kilku z nich, stanowi warunek konieczny odpowiedzialności PZU za szkody powstałe wskutek każdego rodzaju kradzieży, tzn. bez względu na postać zaboru pojazdu. Nie sposób uznać za słuszną ochronę ubezpieczeniową autocasco, i to właśnie w okresie jej rozszerzenia w świetle postanowień rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6.II.1985 r., która miałaby przysługiwać tylko w razie utraty pojazdu wskutek kradzieży zwykłej.

Orzeczenie SN z 10.XII.1986 r. II CR 400/86, nie publikowane.

§ 22. Zakład ubezpieczeń nie odpowiada za szkody:

- 1) powstałe podczas prowadzenia pojazdu mechanicznego przez posiadacza pojazdu lub upoważnionego kierowcę w stanie nietrzeźwości albo bez odpowiedniego prawa jazdy. (...).

39.

Przepis § 24 pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.) — stanowiąc, że ubezpieczeniem autocasco nie są objęte szkody spowodowane przez posiadacza pojazdu lub kierowcę w stanie nietrzeźwości — obejmuje zarówno sytuację, gdy stan nietrzeźwości posiadacza lub kierowcy miał wpływ na szkodę (wypadek), jak i sytuację, gdy nie miał wpływu na tę szkodę. Do wyłączenia odpowiedzialności PZU z tytułu ubezpieczenia autocasco wystarcza, że szkoda została spowodowana przez posiadacza pojazdu lub kierowcę w stanie nietrzeźwości, chociażby stan ten nie miał wpływu na szkodę, tj. chociażby nie zachodził związek przyczynowy pomiędzy stanem nietrzeźwości a szkodą.

Orzeczenie SN z 29.V.1979 r. II CR 114/79, OSNCP 1980, nr 2, poz. 24.

Sprawę wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń z ubezpieczenia autocasco z powodu prowadzenia pojazdu mechanicznego przez jego posiadacza lub kierowcę będącego w stanie nietrzeźwości reguluje obecnie wyżej przytoczony przepis § 22 pkt 1 rozporządzenia z 1985 r.

40.

W orzeczeniu z dnia 20 października 1977 r. I CR 381/77 Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że wykładnia § 24 pkt 2 rozporządzenia z 1974 r. (obecnie § 22 pkt 1 rozporządzenia z 1985 r. — uwaga moja *J.Ł.*) wskazuje na intencję ustawodawcy dotyczącą wyłączenia odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń z ubezpieczenia autocasco we wszystkich przypadkach prowadzenia pojazdu przez jego posiadacza albo kierowcę będącego w stanie nietrzeźwości.

OSPİKA 1979, z. 6, poz. 105 z glosami A. Wąsiewicza i T. Kwiecińskiego oraz J. Ławrynowicza tamże, s. 262 i 264.

§ 24. 1. W razie częściowego uszkodzenia pojazdu, zniszczenia lub utraty jego części (szkoda częściowa) zakład ubezpieczeń wypłaca odszkodowanie, które obejmuje koszty naprawy pojazdu w zakresie określonym w wypadkowej ocenie technicznej, sporządzonej przez zakład ubezpieczeń bądź na zlecenie zakładu ubezpieczeń, z tym, że wysokość tego odszkodowania nie może przekraczać wartości pojazdu w dniu ustalenia odszkodowania przez zakład ubezpieczeń.

2. Odszkodowanie obejmuje koszty naprawy i wymiany tylko tych części pojazdu, które zostały uszkodzone wskutek wypadku, chyba że użycie do naprawy zmodernizowanych części lub zespołów wymaga wymiany również części nie uszkodzonych.

41.

Z treści przepisu § 25 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1974 r. w sprawie obowiązkowych ubezpieczeń komunikacyjnych (Dz. U. Nr 46, poz. 274 z późn. zm.) wynika, że odszkodowanie ubezpieczeniowe określone w zdaniu drugim tego przepisu przysługuje posiadaczowi uszkodzonego pojazdu z daty wypadku, jeżeli podjął się on naprawy tego pojazdu; odszkodowanie to nie przysługuje natomiast w razie zbycia uszkodzonego pojazdu przed jego naprawą.

Posiadacz pojazdu, który dokonał jego naprawy i któremu przysługuje na tej podstawie odszkodowanie ubezpieczeniowe z § 25 zdanie drugie rozporządzenia, może — zbywając naprawiony pojazd — dokonać przelewu swej wierzytelności (art. 509 i nast. k.c.).

Orzeczenie SN z 12.V.1980 r. I CR 110/80, NP 1981, nr 5, s. 158 z glosą aprobującą J. Ławrynowicza tamże.

Wykładnia zawarta w powyższym orzeczeniu pozostaje aktualna także po wejściu w życie rozporządzenia z 1985 r., przy czym sprawę odszkodowania z ubezpieczenia autocasco — w razie częściowego uszkodzenia pojazdu — obecnie reguluje § 24 rozp. z 1985 r. Różnica między przepisem rozporządzenia z 1974 r. powołanym w orzeczeniu a rozporządzeniem z 1985 r. polega na tym, że zgodnie z § 25 rozporządzenia z 1974 r. wysokość odszkodowania nie mogła przekroczyć wartości pojazdu w dniu wypadku, natomiast według § 24 rozporządzenia z 1985 r. wysokość tego odszkodowania nie może przekroczyć wartości pojazdu w dniu ustalenia odszkodowania przez zakład ubezpieczeń.

42.

W uchwale z dnia 30 grudnia 1983 r. III CZP 66/83 Sąd Najwyższy wyjaśnił, że dla ustalenia indywidualnej wartości samochodu — w celu określenia wysokości świadczenia z ubezpieczenia autocasco — jest niedopuszczalne stosowanie innych zasad niż zawartych w zarządzeniu Ministra Finansów z dnia 16.XII.1974 r. w sprawie ustalenia wysokości szkód w pojazdach samochodowych objętych obowiązkowymi ubezpieczeniami komunikacyjnymi (M.P. Nr 42, poz. 259).

OSNCP 1984, nr 7, poz. 114.

Wykładnia zawarta w powyższym orzeczeniu pozostaje aktualna również pod rządem rozporządzenia z 1985 r., z tym jednak zastrzeżeniem, że w zakresie ustalonym w cytowanym orzeczeniu obowiązuje obecnie zarządzenie Ministra Finansów z dnia 20 maja 1985 r. w sprawie ustalania szkód w pojazdach mechanicznych osób fizycznych i jednostek gospodarki nie uspołecznionej objętych ubezpieczeniami ustawowymi komunikacyjnymi (M.P. Nr 16, poz. 127).

43.

W świetle przepisów § 25—30 rozporządzenia z 1974 r. nie istnieją podstawy do żądania przez posiadacza pojazdu zwrotu równowartości samochodu, który nadaje się do naprawy.

Orzeczenie SN z 15.VII.1981 r. II CR 252/81, nie publikowane.

Przepisom § 25—30 rozporządzenia z 1974 r. odpowiadają obecnie przepisy § 24—28 rozporządzenia z 1985 r., chociaż te ostatnie przepisy wprowadziły pewne zmiany w stosunku do przepisów z 1974 r. Pomimo to wykładnia zawarta w cytowanym orzeczeniu pozostaje nadal aktualna.

44.

Jeżeli do przywrócenia stanu poprzedniego pojazdu niezbędne było użycie nowych elementów, to poniesione na nie wydatki wchodzi w skład kosztów naprawienia szkody poprzez przywrócenie rzeczy do stanu poprzedniego.

Orzeczenie SN z 5.XI.1980 r. III CRN 332/80, OSNCP 1981, nr 10, poz. 186.

Przepisy uzupełniające

1. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 24 grudnia 1987 r. w sprawie taryfy składek za ubezpieczenia ustawowe komunikacyjne pojazdów mechanicznych osób fizycznych i jednostek gospodarki nie uspołecznionej (Dz. U. Nr 36, poz. 210).

2. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 3 maja 1985 r. w sprawie taryf składek za ubezpieczenia ustawowe komunikacyjne w ruchu zagranicznym pojazdów mechanicznych zaopatrzonych w polskie tablice rejestracyjne zwyczajne (Dz. U. Nr 24, poz. 104; zm.: Dz. U. z 1987 r. Nr 18, poz. 111).

3. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 3 maja 1985 r. w sprawie taryf składek za ubezpieczenia ustawowe komunikacyjne pojazdów mechanicznych zaopatrzonych w polskie tablice rejestracyjne dyplomatyczne i cudzoziemskie oraz zagraniczne tablice rejestracyjne (Dz. U. Nr 24, poz. 105).

4. Zarządzenie Ministrów Zdrowia i Opieki Społecznej oraz Finansów z dnia 20 maja 1985 r. w sprawie ustalania następstw wypadków wynikłych u osób objętych ubezpieczeniami ustawowymi komunikacyjnymi (M.P. Nr 16, poz. 130).

5. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 20 maja 1985 r. w sprawie ustalania szkód w pojazdach mechanicznych osób fizycznych i jednostek gospodarki nie uspołecznionej objętych ubezpieczeniami ustawowymi komunikacyjnymi (M.P. Nr 16, poz. 127).

6. Zarządzenie Ministra Finansów z dnia 3 maja 1985 r. w sprawie wypłaty świadczeń i odszkodowań oraz zwrotu kosztów i wydatków w walutach obcych z ubezpieczeń ustawowych komunikacyjnych (M.P. Nr 11, poz. 92).